

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Минко Хаджийски

на дисертационен труд

на Илия Петров Савов на тема:

„Нарушението на мисленето при депресивни разстройства”

с научен ръководител Доц. д-р Павлина Петкова

Научна област 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.2. Психология

Проблемите, свързани с настроението, независимо дали става въпрос за клинично диагностицирана депресия / БАР/ или за афективни разстройства извън нозологията, са стари. Стари и отдавнашни са опитите те да бъдат разбрани, научно изследвани и решавани, като лечение или просто помощ на засегнатите. Независимо от това и независимо от безспорния напредък на клиничната психиатрия, психопатологията, психофармакологията и психотерапиите, те остават актуални. Нещо повече, в съвременния сложен, комплициран и информационно наситен свят, те изглежда се увеличават и засилват като преживявания и опасни изяви. Това категорично говори за необходимост от продължаване на търсенето на подходи за лечение, както нови, така и преосмисляне на старите и изпитани методи. В този смисъл намирам опита на докранта да се задълбочи в изследването на когнитивната страна на депресивните разстройства за актуален и значим, особено в контекста на психологическата помощ.

Депозираният дисертационен труд е общ обем 130 страници. Те са структурирани във въвод, 3 глави, заключение, библиография и приложения. В представения текст са включени още самооценка на кандидата за научните приноси и насоки за бъдещи изследвания. Текстът съдържа 5 таблици и 8 диаграми. Библиографската справка показва ползването на 182 специализирани източника, от които 7 на български език, 175 на английски. Преценявам теоретичната база на разработката като впечатляваща, информативна, особено актуална и подходяща по академичен характер, съобразно целите на изследването.

Уводът /с.3/ накратко въвежда и адекватно ориентира читателя в актуалността и значимостта на проблема за депресията.

Теоретичната част на изложението / *Първа глава* от текста / е дадена в три проблематични кръга.

В първия е представена детайлизирана и високо информативна интерпретация на самата депресия. В исторически план хронологично са описани възгледите за нея от древността до наши дни. В необходимия размер са описани различните тълкувания през вековете, които поради сложността и проявите на разстройството са много. От хуморалния модел, през медицинско-биологичния напредък на 19 в. до началото на модерната психиатрия, свързвана с името на Е.Крепелин, авторът прави един впечатляващ преглед на множеството значения и нюанси, довели до днешните нозологични определения в МКБ и ДСМ.

Вторият проблематичен кръг е свързан с клиничното описание на депресията. На базата на достатъчно специализирани литературни източници докторантът прави стегнато, но достатъчно информативно изложение относно епидемиологията, възрастовите и полови различия на проявата. Показани са етиологията и патогенезата на депресията, нейните

генетични, химико-биологични и конституционални фактори. Изброени са социалните ситуации и житейски събития, които отключват това афективно разстройство.

В третия проблематичен кръг са разгледани основните психологически виждания за депресията. Същите са основани на водещите теории за личността, имащи различна популярност в психотерапевтичен и клиничен аспекти през 20-ти век. Последователно са дадени идеите на психодинамичното, в частност аналитично направление, поведенческото и когнитивното. Основателно, с оглед на темата акцентът е поставен на последното. Подробно е представена когнитивната триада /негативни мисли за себе си, за бъдещето и за света/, автоматичните мисли и грешни когниции.

Втората глава „ Организация на изследването“ дава общата рамка на изследователските намерения, научна обосновка и конкретни задачи. Правилно и конкретно е определен предметът на изследването и неговата методика. Използваните инструменти са подходящи за целта. Специално следва да се отбележи „описанието на случай“ т.н „case work“, метод който придава истинност и конкретност на изследователската процедура. Добро впечатление прави представянето на схемата за качествен анализ на интервютата. Обектът на изследване /неклинични пациенти с депресия/ е споменат, като подробното му описание е оставено за следващата глава. Издигнати са три адекватни на целта на изследването и темата на дисертационния труд хипотези. Същите са верифицируеми с предложения инструментариум.

Третата глава „ Данни от изследването и анализи“ е същностната част на дисертацията, която показва резултатите от изследването на когнитивните и личностни особености на обекта. Чрез корелационен анализ на данните от тестовите методи и анализа на случаите спрямо

основната и контролната група изследвани, се правят важни изводи и заключения, относно предварителните допускания за отношенията в когнитивната триада. Корелациите между данните от изследването на житейските фактори, дисфункционалните убеждения, грешките в мисленето и степента на депресивитет са изведени категорични и онагледени графично.

По отношение на *хипотезите* авторът прави конкретни изводи. За по-големите *мисловни изкривявания* при лицата с изразена депресия хипотезата се доказва категорично. За по-изразените *нарушения в мисленето* при депресията, хипотезата се доказва чрез автоматичните мисли и стоящите под тях дисфункционални убеждения. Колкото до третата хипотеза за разликата в депресивните преживявания между мъже и жени, изводът е по-скоро, че тя не се потвърждава категорично. Констатираните различия между двата пола са незначителни и по-скоро качествени, дължащи се на разлики в Аз-концепцията и възприемане на социалните ситуации.

Приносите на дисертацията са дадени от самия докторант в пет пункта, които приемам изцяло, имайки предвид, че много от нещата са доказани още от времето на А.Бек. В конкретния случай могат да се обобщат в два аспекта: интересен изследователски подход и възможност за използването му в когнитивно ориентираните психотерапии и консултиране, при психодиагностиката на клиентите.

Бележки. По същностни, касаещи смисъла и подхода на дисертацията нямам критични бележки. Могат да се посочат някои структурни препоръки. Тези бележки не намаляват стойността на труда.

Заключение. В заключение, заявявам категоричното си мнение да предложа на Научното жури да гласува положително за присъждане на

ОНС „доктор“ на Илия Петров Савов за дисертационния труд „Нарушения на мисловния процес при депресивни разстройства“.

10.07. 2024г.

РЕЦЕНЗЕНТ.....

В. Търново

/проф. д-р Минко Хаджийски/